

TELEGRAAFZEGELS IN BELGIË

(start uitgifte 7 januari 1868, opgedoekt 1 maart 1911).

De telegrafiedienst werd in België opgestart op 9 september 1846 door een firma van de heren Cooke & Wheatstone (Engeland) > zie diverse van mijn andere artikels hieromtrent.

Het versturen van een telegram was niet goedkoop (of 'is', want het is vandaag nog altijd mogelijk om, via gespecialiseerde privé firma's, een telegram te versturen). En snelheid heeft altijd een prijs gehad, en over die prijs ga ik het hier natuurlijk ook hebben. En aangezien er gedurende een lange periode door middel van een soort 'taks zegels' moest betaald worden zal ik ook dit aspect uitvoerig in woord en beeld toelichten. Logischerwijze waren korte boodschappen goedkoper dan lange > zie hieronder de (allereerste) tariefstructuur van 7 september 1846.

CHEMIN DE FER

TÉLÉGRAPHE ÉLECTRIQUE

ENTRE

BRUXELLES, MALINES ET ANVERS.

Des Télégraphes Électriques sont établis sur la plupart des Chemins de fer et donnent les résultats les plus avantageux tant en ce qui concerne les départs et arrivées des convois que pour ce qui regarde le commerce et les affaires publiques en général.

Outre les communications à transmettre pour le Gouvernement et pour le Chemin de fer de l'État, l'administration du Télégraphe entre Bruxelles, Malines et Anvers est à la disposition du public tant pour les communications particulières que pour toutes autres correspondances de quelque nature qu'elles soient, et concourt ainsi à faciliter les transmissions rapides et instantanées des dépêches et nouvelles en général entre les grands centres de population et d'affaires commerciales et industrielles.

PRIX DES COMMUNICATIONS ORDINAIRES POUR TOUTE DESTINATION.

De 1 à 20 mots 1 franc; et 50 centimes pour chaque 20 mots au-dessus de 20.

—

RÉPONSE.

De 1 à 20 mots 70 centimes; et 40 centimes pour chaque 20 mots au-dessus de 20.

—

PRIX DES COMMUNICATIONS PAR CHIFFRES OU PAR SÛRTE DE CONVENTION POUR TOUTE DESTINATION.

De 1 à 20 chiffres lettres ou mots 2 francs; et 1 franc pour chaque 20 au-dessus de 20.

—

RÉPONSE.

De 1 à 20 chiffres lettres ou mots 4 francs; et 50 centimes pour chaque 20 au-dessus de 20.

Lorsqu'une communication est transmise d'une station à l'autre, un messenger est immédiatement expédié pour la transmettre sous enveloppe en écrit à sa destination, et rapporte ensuite la réponse au bureau principal.

Les frais de portage à domicile sont de 50 centimes par dépêche.

Les frais de communication, réponse et portage sont à la charge de la personne qui fait la communication.

Aucune communication ne sera reçue si elle n'est écrite lisiblement.

Outre le bureau principal dans chaque station et afin de faciliter au public les moyens de transmettre les nouvelles à communiquer par Télégraphe Électrique, un bureau spécial est établi en ville en correspondance immédiate avec le Télégraphe où l'on peut remettre les communications qui seront immédiatement expédiées par les soins de l'administration au bureau principal moyennant un supplément de frais de message de 50 centimes par communication.

A BRUXELLES, CHEZ M^r. PIDDINGTON, *Bureau des Bateaux à vapeur, d'Ostende à Douvres, N° 74 Montagne de la Cour.*

A ANVERS, CHEZ M^r. UYTBORCK, *Changeur, N° 1082 Place de Meir, près de la Bourse.*

Le public peut avoir pleine et entière confiance dans la discrétion des employés du Télégraphe Électrique.

Bruxelles, le 7 septembre 1846.

Pour la Compagnie du Télégraphe Électrique,
J. J. GIBBS, Directeur.

N. B. Le public est admis à voir fonctionner le Télégraphe, moyennant une rétribution d'un franc par personne munie d'une carte à prendre à la Station du Chemin de Fer.

Les Visiteurs pourront faire demander par le Télégraphe, telle question qu'ils voudront adresser à l'une ou à l'autre Station, et en recevront la réponse instantanément.

Les Bureaux sont ouverts tous les jours de la semaine depuis 8 heures du matin jusqu'à 6 heures du soir, les Dimanches ils se ferment à midi.

Imp. de J. Sacré, rue des Carrières 26, à Bruxelles

Het publiek had zich vrij vlug aangepast aan de tariefstructuur en probeerde dan ook alles “in telegramstijl” te noteren om zoveel als mogelijk de eerste limiet van 20 woorden niet te overschrijden. Ter illustratie: hierna een statistiekje uit 1861. Op 100 telegrammen waren er:

- ✚ 87,5 % met max. 20 woorden
- ✚ 8,5 % tussen 21 en 30
- ✚ 2 % tussen 31 en 40
- ✚ 2 % met meer dan 40 woorden.

Met de wet van 4 juni 1850 werd dit netwerkje dan overgenomen door de staat en op 1 augustus begon dan de exploitatie, en een forse uitbreiding, van het netwerk.

In de volgende tabel zien we dan de verdere evolutie van de tarieven in de 19-de eeuw.

10.3.1851	tot 75 km: : 2,50 F. voor 20 woorden van 76 tot 200 km : 5F. meer dan 200 km : 7,50
15.5.1852 Of is het 1855??	tot 100 km : 1,50 F. voor 15 woorden : 0,50 per 5 extra woorden Meer dan 100 km : het dubbele
25.10.1859	1,50 F voor 20 woorden 0,75 per 10 extra woorden
1.1.1863	1 F. voor 20 woorden 0,50 per 10 extra woorden
1.1.1865	1 F. voor 20 woorden 0,50 per 20 extra woorden
1.12.1865	0,50 F. voor 20 woorden 0,50 per 20 extra woorden
7.1.1866	<i>Betalen met telegrafiezegels</i>
1.1.1872	0,50 F. voor 20 woorden 0,25 per 10 extra woorden
1.1.1882	0,50 F. voor 15 woorden 0,10 per 5 extra woorden

Teneinde deze bedragen te situeren naar vandaag volgen hierbij een berekeningsmethode (bron: P.Scholliers ‘A century of real industrial wages in Belgium’):

GELDWAARDE OVER DE JAREN HEEN		
Jaar		Methode: uurloon van een ongeschoolde arbeider in F.
1850		
1855		0,17
1860		0,17
1870		0,17
1880		0,28
1890		0,32
1900		0,27
1910		0,35

Hierbij nog wat uitleg bij de tarieven van 10 maart 1851 (de eerste tarieven die opgelegd werden door de administratie).

- Tot 50 woorden verdubbelde het tarief en tot 100 werd het verdrievoudigd.
- De correspondenties 's nachts kostten het dubbele.
- De thuisbezorging was inbegrepen indien in de plaats van bestemming een kantoor was gevestigd. Zo niet werd het telegram met de Post per expresdienst verzonden binnen een straal van 5 km voor een meerprijs van 1 F. Voor grotere afstanden werden ze meegegeven met de postbode.
- Telegrammen van de overheid kregen voorrang op die van particulieren en de administratie. En in de eerste categorie hadden die van de Koning voorrang op die van de ministers en de diplomaten.
- Zoals dit het geval was bij de Post werd het geheim van de correspondenties afgekondigd en moesten de ambtenaren een eed afleggen.

Tijdens de eerste periode moest er met baar geld worden betaald. Aan deze omslachtige werkwijze kwam er een einde met het KB van 15 oktober 1865. Daar stond in, naast het feit dat het bestaande tarief voor een basisteleggram werd gehalveerd, dat er moest betaald worden met, hetzij vooraf te bestellen en te betalen speciale formulieren, hetzij met -een nieuwigheid- telegraafzegels.

Ik neem aan dat die op voorhand in het postkantoor moesten gekocht worden. Het speciale formulier kwam er o.m. omdat er enige vertraging was met het ontwerpen en drukken van die nieuwe telegraafzegels.

De emissie van deze allereerste telegraafzegels ging van start op 7 januari 1866; het betrof, gezien het vigerende tarief, logischerwijze zegels van 0,50 en 1 F. (links 0,50 , rechts 1 F.).

Het was de beeltenis van koning Leopold I die er op prijkte, maar hijzelf heeft ze niet kunnen bewonderen: hij was nl. al een maand eerder, op 10 december 1865, overleden.

De daaropvolgende telegraafzegels kregen dan natuurlijk de beeltenis mee van Leopold II.

Terloops, de eerste **post**zegels werden al uitgegeven vanaf 1 juli 1849 (zegels van 10 en 20 ct.).

In de volgende tabel zien we de evolutie van de diverse uitgiften

CODE	WAARDE (F.)	UITGIFTE
TG1	0,50	7.1.1866
TG2	1	7.1.1866
TG5	0,50	1.6.1871
TG6	1	1.6.1871
TG4	0,25	1.7.1872
TG7	5	15.8.1872
TG3	0,10	1.5.1878
TG8	0,05	1.10.1879
TG14	0,60	1.9.1888
TG10	25	1.1.1889
TG9	0,05	1.3.1893
TG15	0,80	1.4.1897
RT1	0,10	1.5.1897
TG11	0,10	1899
TG12	0,25	1899
TG13	0,50	1899
TG16	1	1899
TG17	5	1899

De eerste zegels waren beslist niet goedkoop. Eén frank kwam in die periode overeen met ongeveer het gemiddelde dagloon van een ongeschoolde arbeider. De evolutie van de geldwaarden van de diverse zegels evolueerde natuurlijk mee met de kostprijs van het versturen van een telegram. Zo bv. kwam er in 1889 de zegel van 25 F. (TG10) wegens het sterk groeiend internationaal verkeer. De prijs kon hier hoog oplopen in functie van het land van de bestemming en het aantal woorden. Ter illustratie: in 1888 werden er in totaal ca. 1800 telegrammen verstuurd met een kostprijs van meer dan 100 F. waarvan 120 zelfs duurder dan 500 F.!

De TG 10 van 25 F. is de enige met een rechthoekige vorm; alle andere zijn zeshoekig.

De vreemde eend in het rijtje, de RT1 was een afleveringsbewijs. Het linker gedeelte, de zegel van 10 ct. (de kost voor het afleveren van het bewijs), werd er van afgescheurd en op het telegram geplakt. Het rechterdeel werd ingevuld met de gegevens van de afzender en als bewijs van aflevering aan hem overhandigd.

In 1882 werd er een nieuwe afdrucktechniek toegepast. De zegels werden, zoals nu nog met onze postzegels, door afstempeling ongeldig gemaakt (dit werd gedurende een bepaalde periode ook met een perforatie gedaan). Men had dan vastgesteld dat fraudeurs er in slaagden om deze stempel weg te wassen (dat was trouwens toen ook het geval met de postzegels)...

Het KB van 12 mei 1911 voerde de 'telegramkaart' in (te vergelijken met onze, uit gebruik geraakte "gele briefkaart"). Ze had maar een beperkt gebruik en was ook maar verkrijgbaar in enkele grote agglomeraties. Een dergelijk basistelegram kostte slechts 30 cent.

Om deze kaart voor spoedbestelling te gebruiken verving men het woord « telegram » par « expresse ».

Pour utiliser le formulaire comme carte-expresse remplacer le mot « telegramme » par « expresse ».

CARTE-TÉLÉGRAMME — TELEGRAMKAART

30 centimes jusqu'à 15 mots; au delà, jusqu'à 35 mots, limite extrême, 5 centimes par série indivisible de 5 mots; compléter au besoin l'affranchissement par des timbres-poste.

30 centiemen tot 15 woorden; daarboven, tot ten hoogste 35 woorden. 5 centiemen per onverdeelbare reeks van 5 woorden; desnoods de frankeering aanvullen met postzegels.

Appliquer ici les timbres supplémentaires. Hier de bij te voegen zegels plakken.

En vanaf 1908 kon men ook met postzegels betalen. De laatste uitgave van telegramzegels was die van 1899. Al deze telegraafzegels (ook de RT1) werden, in de fleur van hun leven, definitief buiten gebruik gesteld op 1 maart 1911.

De foto hieronder toont nog enkele diverse telegraafzegels. Te noteren valt dat de verzamelaars van telegraafzegels uitkijken naar een aantal varianten, de ene wat schaarser dan de andere. Zo zijn er bv. de getande en de niet getande/ een aantal kleurvarianties afhankelijk van het jaar van aanmaak/ met de opdruk 'specimen'/ op gesatineerd, dun, gewoon, dik of krijtachtig papier/ de inktsoort/ de centrering/ ontwaard door perforatie/ ongebruikt (=postfris) vs. afgestempeld/ al of niet ooit in een album geplakt (meestal met een plakkerje)/ enz....

Voorbeelden van omslagen.

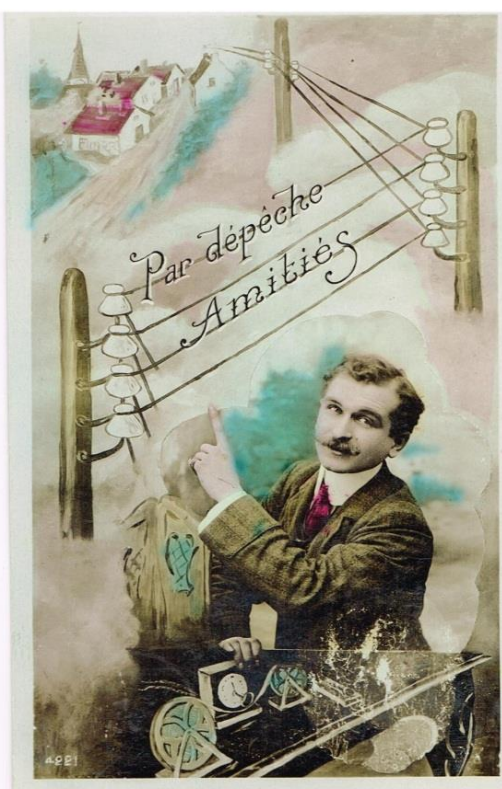
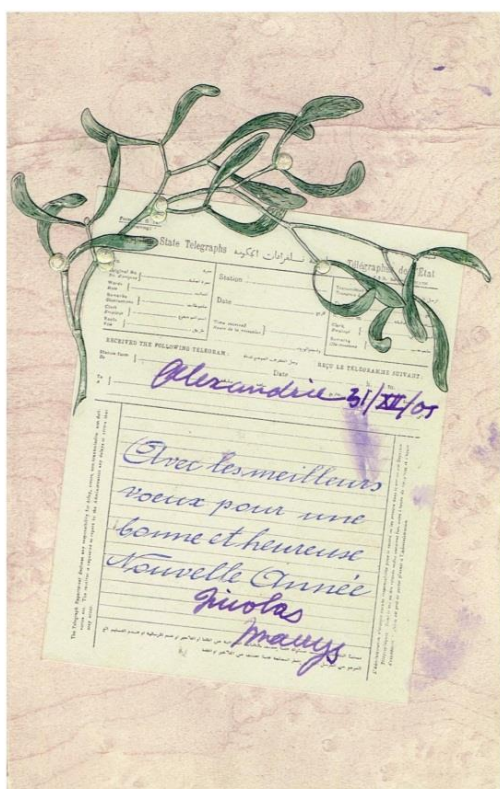

Telegrammen zijn in de afgelopen tijd overbodig geworden -door de invoer van e-mail, SMS en twitterberichtjes en daarvoor al door de telex (gestopt op 28 februari 2007) en de fax- waardoor berichten sneller en goedkoper verzonden kunnen worden. Tegenwoordig worden telegrammen soms nog verstuurd bij bijzondere gelegenheden zoals trouwfeesten en jubilea. En waar ik werkzaam was werd er ook wel eens een ontslag per telegram doorgestuurd...

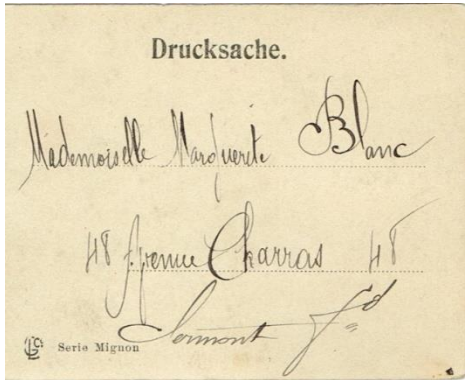
Binnen de diplomatieke dienst en het leger spelen telegrammen nog een rol. Een voorbeeld is het telegramverkeer tussen de Amerikaanse ambassades en het ministerie van Buitenlandse Zaken in Washington, dat eind 2010 uitlekte via WikiLeaks (en waardoor Wikileaks bekend geraakte bij het brede publiek).

Hierna voeg ik nog de tarieven die vandaag bij het samenstellen van dit artikel (2011) gehanteerd worden door Belgacom (nu Proximus) voor het versturen van een telegram.

Type	Nationaal					
	Comfort		Standaard		Flash	
	btw inbegrepen	Excl. btw	btw inbegrepen	Excl. btw	btw inbegrepen	Excl. btw
Vaste toeslag	7,50 €	6,20 €	13,25 €	10,95 €	13,25 €	10,95 €
Prijs per ondeelbare groep van 20 woorden	4,80 €	3,97 €	4,80 €	3,97 €	4,80 €	3,97 €
Prijs/km (heen en terug vanuit Brussel)					0,7498 €	0,6197 €
Eensluitend afschrift	4,50 €	3,72 €	4,50 €	3,72 €	4,50 €	3,72 €

Waarom het gemakkelijk maken als het ook met morsetekens kan...

Toch nog even melden dat er in grote steden zoals Parijs en Londen ook werd gebruik gemaakt van een ondergronds buizensysteem om berichten rond te sturen (zie het kaartje hiernaast). Het bericht werd in een koker geplaatst die dan door perslucht voortgestuwd werd naar de bestemming. Het systeem ging van start in 1866 en werd pas uit dienst genomen in 1994.

